

יומא מט

משה שווערד

1. תוספות מסכת יומא דף מח עמוד ב

הולכה בשמאל מהו - תימה אי לא אסיק אדעתא למיפשטא מלקח את הכף בשמאלו מאי קמבעיא ליה האמר בפ"ק דזבחים (דף ד.) דלכל מילי הולכה לא נפקא מכלל קבלה וי"ל דהיא גופה מספקא להו אי גמרינן מכף או איכא שום סברא שאין ללמוד משם ונימא הולכה לא תפקא מכלל קבלה ופשיט להו רב ששת דגמרינן מינה דכיון דכתב רחמנא הבאה אחת בקטורת ואי אפשר לעשות בהבאה אחת אא"כ יוליך הכף בשמאלו אלמא הולכה בשמאל כשירה וטפי הוי סברא למיגמר הולכה מהולכה מלמיגמר הולכה מקבלה.

2. תוספות מסכת יומא דף מט עמוד א

זר ואונן ושיכור - בספ"ק דזבחים (דף יד.) נמי מייתי לה [1] ופירש שם רש"י שיכור שתויי יין והקשה רבינו חיים כהן זצ"ל דבס"פ אלו מומין (בכורות דף מה:) תנן החרש והשוטה והשיכור פסולין באדם וכשרים בבהמה וכו' ופריך בגמ' שיכור אחולי מחיל עבודה ובהדי מומי בעי למיחשביה ומוקי לה בשאר דברים המשכרים ודלא כרבי יהודה דאמר חייב מיתה אף בשאר דברים המשכרים [2] על כן פירש רבינו חיים דהכא נמי מיירי בשאר דברים המשכרים וריצב"א פי' דפרש"י עיקר ואדרבה מהתם יש ראייה לפירושו מדפריך סתמא שיכור אחולי מחיל עבודה וכו' אלמא דסתם שיכור מיירי בשתויי יין והתם דקשיא ליה בהדי מומין בעי למיחשביה להכי מוקי ליה בשאר דברים המשכרים אבל הכא דקתני ליה בהדי מחללי עבודה נוקמיה בשתויי יין כמו סתם שיכור דבכל דוכתא.

3. עיין במראה מקומות סוף דף מח: בענין לפי מה דקיי"ל דהולכה בשמאל פסול, האריך הותר לכהן גדול שיקח הכף בשמאלו

4. רמב"ם יד החזקה הלכות ביאת המקדש פרק ה

(יח) ואין עבודה אלא בימין ואם עבד בשמאל פסולה ואינו לוקה רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה רגלו אחת על הרצפה רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשירה ואם לאו עבודתו פסולה קבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה שהמסייע אין משגיחין עליו:

5. רמב"ם יד החזקה הלכות ביאת המקדש פרק ח

(יא) ששה בידיים ואלו הן מי שיש בידו אצבע יתירה באצבעות ידיו אפילו היו שש ושש ואם חתך את היתירה כשר ואם היה בה עצם אפילו חתכה פסול מי שחסר אצבע מידו מי ששתי אצבעות ידיו קלוטות עד למטה מן הפרק ואם חתכן והפרישן עד הפרק כשר באי זה פרק אמרו בפרק ראשון הסמוך לכף היד מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי זו מי שפיקה יוצאת מגודלו מי שהוא אטר יד ימינו ואם היה שולט בשתי ידיו כשר:

6. שערים מצויינים בהלכה

דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא בעי מיניה מרב חסדא כו'. הא דלא בעי הוא בעצמו מרב חסדא, אפשר עפ"י מה דאיתא בגמ' עירובין (סז.) דרב ששת מרתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא, ולא היה מוכן לקבל על עצמו להיות נרתע, כי לא בכל עת מוכן לזה.

7. רש"י מסכת יומא דף מט עמוד א

מעשה איצטבא – [1] המקבלים היו מושיבים את הדם ביד הזרים, ואין הזרים מקרבין אותו לצד המזבח כלל, אלא מושיבים הדם על ידם כאשר על גבי איצטבא.

8. רבינו חננאל מסכת יומא דף מט עמוד א

ואוקימנא לרב חסדא דעביד מעשה אצטבא [2] כלומר כולם עומד בשורה זה מושט לזה וזה מושט לזה. והולכה שלא ברגל כי האי גוונא ואין הולכה בהן כלל.

9. ספר איזהו מקומן

והנה בשטמ"ק זבחים טו. (נהשמטות אות א')
כתב בשם הריב"א דדוקא כשכל ההולכה
היתה ברגל פסולה אבל מקצתה ברגל
כשירה, וכן דעת מרכה"מ (פסוהמ"ק יג. ט.)
והרש"ש בזבחים שם, אך המשל"מ
(פסוהמ"ק א. כג.) ס"ל דאפילו מקצתה שלא
ברגל פסולה. ונראה דדעת הר"ח כאן
כשטמ"ק ושאר מפרשים, ומיירי כשמקצת
ההולכה עבדי כהנים.

וצ"ע דנהי דהולכה כה"ג לא פסלה בזו
וכדמסקינן בזבחים יד: דהולכה שלא ברגל
לא שמה הולכה וכדפיר"ח גופיה כאן, מ"מ
סוף סוף לא נתקיימה הולכה כתקנה ובעי
לחזור ולתקנה כדאמרינן בזבחים טו.

10. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף מט עמוד א

בעי רב פפא חפן חבירו וכו'. הך בעיא הוה שייכא טפי בתר בעיא דלעיל דבין הבינים דמספקא ליה נמי מהך טעמא מלא חפניו והביא בעינן והא איכא או דילמא ולקח והביא בעינן והא ליכא.

11. תוספות מסכת יומא דף מט עמוד א

בעי רב פפא חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו מלא חפניו בעינן וכו' - תימה לי הא איבעיא ליה לעיל כבר כי האי גוונא גבי בין הביניים וי"ל באת"ל קאמר את"ל בין הביניים לא דלא קרי ביה ולקח והביא כיון דלא אתי מכח גברא הכא מאי מי אמרינן אף על גב דלאו איהו חפן מ"מ כיון דמכח גברא קאתי שפיר דמי ושפיר קרינן ביה ולקח הלוקח מי שהוא וישים בחפניו של כ"ג והדר נעילל הוא וקרי ביה מלא חפניו והביא או דילמא ולקח והביא בעינן שהלוקח יביא.

12. מרומי שדה מסכת יומא דף מט עמוד א

או דילמא ולקח והביא בעינן. מבואר דמשמעות לקיחה היינו מעשה הלקיחה, ולא מה שמעכב בידו כל זמן שאוחז הדבר. וא"כ מה שכתוב ולקחתם לכם וגו' בלולב, אינו אלא בשעה שמגביה ולא כל זמן שאוחז. ובאמת אינו כן, אלא כל זמן שאוחז בכח ידו מיקרי לקיחה, משא"כ מה שמונח ממילא בידו אינה קרויה לקיחה:

13. שו"ת משיב דבר חלק א סימן מ

לכבוד הרב וכו' מו"ה חיים ברלין נ"י.

ע"ד קושיתו שהקשה לפי מה דאמרינן ביומא (מ"ט א') בעי רב פפא חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו מלא חפניו בעינן והא איכא או דילמא ולקח והביא בעינן והא ליכא, ועיין בתוס' שהאבעיא הוא או נימא דולקח והביא בעינן בחד או די שהאחד יקח והאחר יביא ומוכח מהכא דלקיחה לא מקרי רק שיעשה מעשה הגבהה דאס"ד דמה שהוא בידו מקרי לקיחה מאי מבעיא פשיטא, דאף היכא שאחר חופן בחפניו יצא דהרי בהא שהכה"ג נושא בחפניו מיקרי ג"כ לקיחה, ולפי"ז יהיה קשה אהא דאמרינן בסוכה (מ"א) הנותן לולב לחבירו במתנה ע"מ להחזיר נוטלו ויוצא בו והאיך יוצא הא קודם שהגביהו עדיין אינו שלו עד לאחר שקנאו בהגבהה ואז אינו מגביהו עוד רק שהוא בידו וזה הא לא מיקרי לקיחה ולקיחה אחרת אינו עושה והאיך יוצא, ויש עוד הוכחה לזה דלוקח משמע דצריך בעצמו ליקח מהא דאמרינן בזבחים (י"ד א') גבי ולקח הכהן מדם החטאת הואיל וכתוב ולקחו (דמשמע הוא בעצמו יקח רש"י שם) ואי אתי קוף רמיא ליה על ידו בעי למשקל זימני אחריתא, אלמא דצריך בעצמו ליקח, וא"כ האיך יוצא בהא דנוטלן במתנה, ובאמת שאלת ראשונים הוא היינו בדור הקודם

בס' בכורי יעקב בתוס' בכורים, והיטיב אשר יישב בזה בני הג' שיחיה, דבשעה שהאחד נותן לידו הוא מסייע בפתיחת ידו ואח"כ סותמו לכך בנותן מתנה לחבירו יצא משום מעשה בפתיחת ידו, והקנין וזה שיוצא בו באין כאחד, וכן יישב גם בס' בכורי יעקב, ומזה הוציא דין חדש דאם היה ידו פתוחה קצת ותחב

לו חבירו הלולב באמת לא יצא, אולם אין דעתי נוחה בזה דקשה לי מהא שמבואר בתוס' סוכה (ל"ט) ד"ה עובר והובא בשו"ע (סי' תרנא ס"ה ובמג"א ס"ק י"ב) דבכדי לברך עובר לעשייתו יכוין בשעת הגבהת הלולב שלא לשם מצוה ויברך, ולדבריהם הלא אינו מקיים שום מצות לקיחה במה שאחזו בידו, והאיך יוצא בו אח"כ כשמכוין לצאת אחר שאחזו מכבר, אלא כך צ"ל דבמה שאחזו בכח ידו הוא מיקרי לקיחה משא"כ במה שנותן לחפניו אינו עושה אלא מעשה כלי בעלמא, וזה אינה לקיחה:

והנה בשו"ת דברי מרדכי הנדפס מהדש להגאב"ד דק' מאלסטווקא ז"ל העמיק הרחיב בענין זה, ומראש הביא הק' מהא דזבחים (י"ד) אי אתי קוף ורמי ליה אידא בעי למשקל זימנא אחריתא ומפרש"י דולקח משמע הוא בעצמו יקח כמו שהבאנו לעיל, אולם לדברינו מיושב שפיר דהנחה על האצבע אינו אלא מעשה איצטבא ואי רמי ליה קוף אידיה הנהו אינו עושה כלל, משא"כ אם יניחו לולב ואתרוג לידו אם לא יאחזו בכח ידו יפול מש"ה מיקרי לקיחה במה שאחזו, והנה הארכת דברי מרדכי הנ"ל ליישב דעת התוס' לשיטתייהו דבמה שאחזו בידים חשיב לקיחה היכא שתחלתו הוה ע"י מעשה שלוקחו בידים, ולא דמי להא דזבחים דרמי ליה קוף אידיה דלא עשה בעצמו הלקיחה כלל, והאר"ן שם הרבה בדעת התוס' שכך דעתם, כל דבריו אינו אלא להודו דאורייתא, וכמדומה לי שבמח"כ נעלם ממנו דברי התוס' בשבועות (י"ז) ד"ה אין שהעלו התוס' דפליגי בזה דהעלה רב אשי במכות (דף כא) עיין שם:

והגאון אב"ד דפינסק רא"מ ז"ל התאמץ להוכיח דהאחיזה ממילא מיקרי ג"כ לקיחה מהא דזבחים (י"ג ב') קאמר הגמ' מי דמי התם ממילא ופירש"י שהדם נופל מאליו בכלי ואף על גב דכתיב ולקח מדם הפך והפ"י דם מהפך יקבלנו מ"מ לא צריך מעשה רק שאחזו בכלי אלמא דזה מיקרי ולקח שהרי קבלת הדם נלמד מדכתיב ולקח, והנה גם בלא לשון הגמ' ידעין דקבלת הדם מן הצואר לכלי, אינו אלא ממילא, ואין הנהו מושך בידו לכלי, אבל במח"כ אין מזה שום ראיה דמשמעות ולקח הדם הוא הכלי שבו הדם, והיינו דנלמד מגזרה שוה מדכתיב ויקח משה חצי הדם וישם באגנות דלקח הוא בכלי ולזה כוון בפרש"י זבחים (מ"ח א') ד"ה ולקח בשם תורת כהנים במש"כ שם והך לקיחה קבלה דגמר בג"ש פי' קבלה בכלי ואי לא ג"ש הייתי מפרש ולקח באצבעו היינו שיטבול אצבעו בדם הצואר מש"ה מהני הג"ש דלקיחה הוא בכלי וממילא המצוה שיקבל הדם בכלי, אבל משמעות ולקח אינו על זה שהדם בא לכלי אלא על מה שלוקח הכלי שבו הדם, ואדרבה משם ראיה לדבר דלא כדברי הגאון הנ"ל, דלכאורה פי' המקרא ויקח משה חצי הדם וישם באגנות שקבל הדם בידו והניח בכלי, וא"כ מנ"ל דמצות קבלת הדם בכלי מן הצואר דוקא כדאי' בזבחים (כ"ה) השוחט צריך שיתן הורידין לתוך הכלי, אלא פשיטא לחז"ל דפי' ויקח משה חצי הדם שבאגנות, והאי באגנות קאי גם על ויקח גם על וישם פי' ויקח חצי הדם שבאגנות וישם פי' הניח באגנות ולא זרקן עד אחרי קריאת הספר, וא"כ מבואר שקיבל משה הדם בכלי, ועדיין קשה מנ"ל שהפי' כך הוא דילמא הפ"י לקח הדם לידו ויתן לכלי אלא משום דא"כ אין זה ויקח שהרי הדם יורד ממילא לידו וע"כ פירוש ויקח הוא לקיחת הכלי שבו הדם:

היוצא מזה שאם בא ממילא לידו והוא אינו עושה מאומה כי אם מעשה כלי בעלמא אין זה לקיחה אלא באופן שכח ידו אוחזת בדבר הוא מיקרי לקיחה אף על גב שאחר נתן לידו, או הגביה קודם שנתחייב בדבר כמו הגביה הלולב קודם עמה"ש וכדומה לו והראיה לזה דע"כ מה שאוחזו בידו מיקרי לקיחה דאלת"ה אלא תחלת הגביה דוקא מיקרי לקיחה א"כ אין שום מצוה לאחזו את הלולב יותר מדאגבהה, וידוע שאינו כן אלא ודאי האחיזה בכח היד הוא לקיחה וכמו שבארנו, ומדי עברי בהך סוגיא איני מבין דיוק לשון הגמרא דזבחים (דף י"ד) הנ"ל, דאי אתי קוף כו' מאי איריא הא אפי' אדם אחר אנח על אצבעו אינו ולקח הוא בעצמו וצריך למשקל זימנא אחריתא...

14. דף על הדף יומא דף מט עמוד א

בגמ': בעי ר"פ, חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו - מלא חפניו בעינן והא איכא וכו'.
בשו"ת ערוגת הבושם הסתפק במי שלקח בחג הסוכות ד' מינים בידו קודם אור היום והיו בידו עד אחר שהאיר היום, אם יוצא בזה ידי חובת מצות נטילת לולב, והביא מהגמ' כאן דמיבעי' וכנ"ל גבי חפן אחד קטורת ונתן לתוך ידו של כ"ג ומבעיא אי ולקח קאי גם על מלוא חפניו, הרי דאי קאי הוי פסול בחפן אחר ונתן לתוך חפניו. וה"נ באופן הנ"ל לא יוצא.

ובשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' עד) הביא דבריו וכתב: לפענ"ד נראה דיוצא דאין ראי' מקדשים לד' מינים. חדא דחולין מקדשים לא ילפי', ועוד דשאני קדשים דבעי' שיהי' כל העבודה נעשית במי שצותה עליו התורה ביוהכ"פ בכ"ג ובכל השנה עכ"פ ככהן הדיין. ואפי' תערובות קצת מאיש אחר פוסל, משא"כ גבי ד' מינים דלא בעי' אלא שיהיו ד' מינים רגע בידו וכל שהי' רגע בידו שפיר דמי, ואף על גב דכתוב ולקחתם אין לנו לדרוש דרשות מעצמנו לומר דבעי' דוקא לקיחה, דלשון הגמ' משמע דבעי' רק שיהיו בידו רגע ותו לא וכו', וע"ש עוד שהאריך בזה.

15. שו"ע אורח חיים - סימן שכא

(יב) המחוקק הירק דק דק, חייב משום טוחן: הגה - וה"ה דאסור לחתוך גרוגרות וחרובים לפני זקנים (ב"י בשם תוספתא). ודוקא פירות וכדומה לזה, אסור. אבל מותר לפרר לחם לפני התרנגולים, דהואיל וכבר נטחן אין לחוש, דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מיימוני פרק כ"א ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג). וכל זה לא מיירי אלא בחותך ומניח, אבל אם לאכלו מיד, הכל שרי מידי דהוי אבורר לאכול מיד, דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול), כדלעיל סי' שי"ט:

16. משנה ברורה סימן שכא

(מה) שרי - ויש (מז) מפקפקין על היתר זה וגם בב"י כתב שאף מי שמכוין לאכול מיד ג"כ יזהר לחתוך לחתיכות גדולות קצת ומטעם זה כתבו (מה) כמה אחרונים ג"כ דנכון להתנהג כמו שכתב הב"י ...

17. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף מט עמוד א

אלא לשחוק ולשתות שחלים בשבת. כתב הרמ"א בהלכות שבת [שכא יב] בשם תשו' הרשב"א דכל זה [שאסור לחתוך את הירק דק דק ואסור לחתוך גרוגרות וחרובים לפני הזקנים] לא מיירי אלא בחותך ומניח, אבל אם לאכלו מיד הכל שרי מידי דהוי אבורר לאכול מיד דשרי.

והקשו האחרונים [עיין טל תורה] דא"כ תקשה הא דהכא דאוקי הגמ' דאיירי שלחוק ולשתות שחלים בשבת ובפשטות איירי דשוחק ושותה מיד ואעפ"כ מבואר בגמ' דיא ליכא סכנתא מיסר אסיר. [1] ולפי מה שנקטו קצת מהאחרונים דכל דברי הרשב"א ביד איירי דומיא דבורר דאז מהני מה שטוחנו בשביל לאכול מיד. אבל בכלי לא שנא אוכלו מיד לא שנא להניח אסירי. לפי דרך זה לא תקשה מידי דאוקי הכא דאיירי דשוחקו בכלי ומשו"ה אפילו לשתותו מיד נמי אסור. [אמנם הביאור הלכה שם שלל דעה זה ברשב"א מכל וכל ונקט בפשיטות שבטוחן ליכא שום נפק"מ אי הוה בכלי או ביד ובשניהם אי הוה לאכול מיד מישרי שרי לדעת הרשב"א].

ולכאורה היה נראה לחדש בדעת הרשב"א דהנה הרשב"א בנה יסודו שהרי לאסרו לאדם לאכול מאכלו חתיכות גדולות או קטנות. [2] הרי דעיקר סברת הרשב"א הוה דכיון דגם כשאדם אוכל הרי טוחן הוא בשיניו וודאי זה לא אסרתו תורה הרי שכל שהוא דרך אכילתו ומעשה איכלה לאו טוחן הוא ולא הוה בכלל האיסור, ובודאי כל שהוא לאכלו מיד התירתו תורה, א"כ נראה לפ"ז דכל האי בנין שבנה הרשב"א אינו אלא כשטוחנו לאוכלו מיד ודוקא לאכלו לשם אוכל דבזה חזינא דודאי בתירה תורה. אבל בטוחנו לשם השתמשות אחרת אפילו שתשמיש זה הוא מיד. ודאי דליכא שום היתר לטחון משום סברא דהוה מיד דאין בזה שום סברא והגיון להתיר לטחון משום השתמשות מידי. ורק בלאכלו מיד בהא חזינא דהתירה התורה.

18. ספר אגלי טל - מלאכת טוחן אות כג

(א) בד"א כשחותך להניח לאח"ז כו'. בתשובת הרשב"א ת"ד סי' ע"ה ...
(ב) וראיתי בשלטי הגבורים [פ' כלל גדול] שתמה על הרשב"א דאטו מותר לעשות כל המלאכות כשצריך להם מיד ובבורר ביארו החכמים שאין זה דרך ברירה אבל מנ"ל לדמות מילתא למילתא שגם טוחן אינו אם כוונתו לאכול לאלתר עכ"ל. ולדידי נראה לפרש דברי הרשב"א דהנה טעם בורר לאכול לאלתר שמותר משום דע"כ בשעת אכילה אי אפשר שיאכל הכל האוכל והפסולת וע"כ אוכל האוכל ומשייר הפסולת ע"כ מותר לבורר גם סמוך לאכילה. כמו כן במחתך לאכול לאלתר משום שדרך אכילה לחתוך ולאכול וזהו שכתב הרשב"א שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו גדולות או קטנות. ע"כ מותר לחתוך גם סמוך לאכילה ואפי' אינו סמוך ממש רק אפי' אחר זמן מעט רק בתוך שעה נמי מותר כמו בבורר לסברת הפוסקים שם...

19. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף מט עמוד א

וכיון שבאנו לזה לא תקשה מידי סוגין לדעת הרשב"א דנראה דגם כשטוחנו לצורך רפואה כיון דרפואה בעיקרו אינו אכילה הוה זה כשאר תשמישים שלא הותר לטחון בסמוך להאי תשמיש. [ואף על פי דבכה"ג רפואה זו באה באכילה שאוכלו מ"מ מהות רפואה אינו בהחלט דרך אכילה א"כ הוה כשאר תשמיש וגם כשבא באכילה לא הותר]. וא"כ דאוקי הגמ' דלשחוק ולשתות שחלים. הרי שתיה דהכא שותהו לצורך רפואה

ורק כיוון דשותים אותו נמי סתם לא גזרו בו משום רפואה. אבל כיון דלוקחו משום רפואה הוה דינו כרפואה לגבי טוחן ושם תשמיש בעלמא ולא שם אכילה ולא הותר בכה"ג לטחון ולשחוק לצורך לאלתר. ודו"ק.

20. תוספות מסכת יומא דף מט עמוד א

אי חופן וחוזר וחופן נכנס בחיבורו בחפינתו - תימה אי חובה הוא לחפון פעמיים אחד מבחוץ ואחד מבפנים היכי עייל חבריה בחפינתו מ"מ הרי לא חפן כהן אחד תרי זימני ונראה דה"פ אי חופן וחוזר וחופן לפי שמן התורה אין לדבר קצבה שיכול לחפון כל כך פעמים כמו שירצה ובלבד שלא יחסיר ולא יותיר ולהכי תקינו רבנן שיחזור ויחפון בפנים שמא נתפזר לו מן הקטורת בדרך ונחסר קצת וא"כ אם חפן ונתן לתוך הכף ומת בחוץ חוזר חבירו וחופן פעם שנית וחוזר ונותן לכף ונכנס דקרינן ביה מלא חפניו והביא דליכא אלא הבאה אחת ואי אין חופן וחוזר וחופן משום דמשמע מלא חפניו חד אמר רחמנא ולא תרי זימני מלא חפניו א"כ אין חבירו נכנס בחפינתו.

21. רמב"ם יד החזקה הלכות עבודת יום הכפורים פרק ה

(כח) חפן בראשי אצבעותיו או מן הצדדין או ממטה למעלה או שחפן בידו זו ובידו זו וקרב זו לזו או שנתפזרה קטורת מידו על הארץ ואספה או שחפן חבירו ונתן לחפניו או שחפן ומת ונכנס שני במה שחפן ראשון כל אלו ספק ולא יקטיר ואם הקטיר הורצה סליקו להו הלכות עבודת יום הכפורים בס"ד:

22. ספר איזהו מקומן

ומתוך כך תמה הלח"מ (יוטכ"פ ה. כח.) על הרמב"ם שהניח בעיא זו בספק, והיה לו לפסוק או כר"פ או כר"ה, ותירץ דהרמב"ם סבר דר"ה לאו לפשיטותא קאמר הכי אלא לדחות פשיטותא דר"פ, ומ"מ אף לר"ה הוי ספק ופסק הרמב"ם כוותיה - עי"ש שהניח לבסוף בצ"ע.

א"ל ר"ה בריה דר"י לר"פ אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו וכו' - הנה לקמן מסקינן דחופן וחוזר וחופן, ונמצא לפי"ד דנפשטה בעיא דהכא, דלר"פ פשיטא דחבירו נכנס בחפינתו, ולר"ה פשיטא איפכא שאינו נכנס.

23. מרומי שדה מסכת יומא דף מט עמוד א

אי חופן חוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו דהא מיקיימא חפינה. פ"י דהא דכתיב מלא חפניו, קאי או על ולקח או על והביא, ובדיעבד יצא בפעם א'. ויותר טוב לפרש על ולקח ועל והביא, משו"ה אם מת הוי בדיעבד ויצא השני בחפינה אחת של והביא, זהו סברת רב פפא. אבל סברת הראשונים דחופן וחוזר וחופן לעיכובא, דקאי גם על ולקח וגם על והביא. וא"כ שפיר איסתפק להו. והכי פסק הרמב"ם שהרי ראשונים איסתפק להו. ולא דמי להא דלהלן דף נ"ז ב' דפסק הרמב"ם כרב פפא, משום דלא מצינו שם דעת ראשונים להיפך, משא"כ כאן. והא דלא קי"ל כרב הונא ברדר"י דאי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר, כבר מבואר לעיל ריש פרקין:

24. תוספות מסכת יומא דף מז עמוד א

הוציאו לו, השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן - תימה לי והאמר לקמן (דף מט:): נוטל הבזך בראשי אצבעותיו ויש אומרים בשיניו והיכי עביד הכי השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן ויש לומר דהתם אינו אלא מושך הבזך אצלו והבזך אינו מונח באויר אלא על ידו הוא מונח ומושכו אצלו בשיניו כדי לחפון פעם אחרת אבל לימשוך למחתה בשיניו ולאחותה אארעא לאו אורח ארעא אבל תימה לי לעביד למחתה בית יד ארוך דבלאו הכי אמרינן לעיל דביום הכפורים ידה ארוכה ויעשה לה בית יד ארוכה שתגיע עד בית השחי ויתפוש אותה בבית השחי וראש המחתה תהא מונחת על ידיו או על זרועו השמאלי וכי מטי לפניו ישלשל ידיו עד הרצפה וישמוט ידיו בנחת מתחת המחתה ויושיב המחתה על הרצפה וי"ל כיון דבעינן מלא המחתה גחלי אש אי אפשר שלא יפזר מהן קצת אי הוה עביד הכי אי נמי י"ל לפני מלך בשר ודם אין עושין כן כו'.

25. רמב"ם יד החזקה הלכות תמידין ומוספין פרק ג

(ח) ואמרין לזה המקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכזה ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמי שמרקד סולת עד שתתרדד על כל האש:

26. רמב"ם יד החזקה הלכות עבודת יום הכפורים פרק ד: א

לפיכך נוטל המחנה בימינו וכף הקטורת בשמאלו ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים מצא הפרוכת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון הגיע לארון נותן המחנה בין שני הבדים ובבית שני שלא היה ארון היה מניחה על אבן השתייה ואוחז שפת הכף בראשי אצבעותיו או בשיניו ומערה הקטורת בגודלו לתוך חפניו עד שמחזירה למלוא חפניו כשהיתה וזו היא עבודה קשה שבמקדש וצובר את הקטרת על גבי הגחלים בידו לפניו במחתה כדי שתהיה הקטורת קרוב לארון ורחוקה מפניו שלא יכזה וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ויצא ...

27. ספר שיח יצחק

נחום לתמיד שם על הא דקתני ורדן צולו המחנה היה מפזרין על גבי המחנה כדי להשליך הקטרת עליהן צטטח דק ולא עב כדי שיכא נשרף מהר ולמעט העשן עכ"ד אצל י"א ס"ל דשל יוה"כ נמי שוב לשאר ימות השנה ואדרבה הכי עדיף לן שיכא עשנה ממחרת לבל וילא מהר מן המקום המקודש הכוא ומה גם כדי שלא להצטית את ישראל דמו"ט לא היה מאריך בחפלתו וכדחן לקמן וחילוק זה מוכרח הוא לדעת הרמב"ם שהרי צפי"ג מבי תמידין ומוספין בקטורת של כל יום פסק כסתמא דתמיד דהיה מפזרו שכתב שם ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמו שמרקד סולת עד שתרדד על כל האש ע"כ חז"ל שלא כדברי צעל ספר לחס משנה למשניות שכתב בתמיד שם ז"ל דמתני פליגא אהא דחנן ציומא לוצרה על גבי גחלים ואמרין החס מתני כמיד לוצרה כדפי רפי"ג אצל מתני דידן ס"ל דרדידה עדיף כי"א דצרייחא דמפזרה וכו' יע"ש אלא בעיקר לחלק ציוניהם כמי"ש וכדברי הרמב"ם ז"ל ושזו ראייתו להרב המאירי ז"ל שכתב ומפזרה ע"ג הגחלים שיכא עשנה ממחר ולא יזמו עיניו מצית קדש הקדשים וכשיתמלא הבית עשן וילא לו על הדרך שיצאאר למטה וצגמי נתלקו לומר שלא היה מפזרה אלא לוצרה כדי שיכא עשנה שובה ולא ימות בעשן ואף משנה זו מוכחה כן שאמר לבר את הקטורת וכו' וכן הלכה עכ"ד ולדרכו אפשר ג"כ לחלק דשל כל יום שאני שהיה צהיכל מקום פתוח יותר משא"כ בקה"ק כדאמר צירושלמי אמתני דמשניעל הארון

ע"ג גמרא וצבורה כדי שיכא עשנה וכו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ד מה"י ע"כ וכחז הכ"מ שם ופסק כה"ק ע"כ אצל יראה עממו של הרמב"ם משום דמתני לקמן צ"ב ע"ב סתם לן כהך מ"ד כדאי בחלמודא שם וכ"כ הרב המאירי ז"ל כמו שאעתיק בסמוך וכ"כ הפרי"ה ז"ל אלא שצריך להבין דהא צפי"ג דתמיד סתם לן תנא כמיד מפזרה דקתני החס גבי קטרת של כל יום התחיל מרדד ויולא ופי' הרמב"ם שם שילוט ויפזרו אותה בצמחה ע"כ ועיין צפי"ג וצחי"ט שם וא"כ משמע דקילין כמיד מפזרה דסתמא צתרא עדיף אצל יראה דיש לחלק דדוקא בקטורת דלפני ולפנים דתמיד קדושת המקום הוא דסתם לן תנא לוצרה כדי שיכא עשנה שובה לבל ויתעבז שם שהרי לא היה יולא עד שיתמלא כל הבית כולו עשן כדמשמע פשטא דמתני לקמן וכמי"ש הרמב"ם צהי"א שם וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן וילא ע"כ וא"כ אם היה מפזרה כדי למחר עשנה היה מורה שקשה עליו עמידתו שם בצפודתו משא"כ צהיכל לא חיישין להבין ועוד עעס אחר דכיון דבקטורת של יוה"כ כחז וכסה ענן הקטורת וכו' כל כמה דאיכא עשן מרובה עדיף לן ומש"ה לוצרה כי צבא אינו מתעכל הקטורת באש כרגע וצבא מתרבה כעשן כנראה לחוש משא"כ צהיכל ולמעט צטטן עפי עדיף וכמי"ש הרא"ש הוצא לשונו בצפר חזון

28. תוספות מסכת יומא דף מט עמוד ב

והאיכא קמיצה - ומה שמקשה ר"י דבפ' קמא דמנחות (דף יא.) אמרינן גבי מנחת מאפה ומחבת ומרחשת זו היא עבודה קשה שבמקדש ובפרק כל המנחות באות מצה (שם דף נד.) אמרינן אין לך שקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא נראה לי דהגך ג' דקא חשיב הכא עבודות קשות הם לכהן לעשות שיש בהן צער מליקה למלוק בצפורנו לחתוך המפרקת וכן קמיצה דמנחת מאפה שיש לו צער לכהן למחוק בגודלו מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה ולהשוות דבר קשה וכן בחפינה כדמפרש שנוטל הבזך בשיניו ועוד מפרש לקמן שהיה צריך ליזהר מאד שלא יכזה מחום הגחלים אבל גבי מנחת חוטא לא קאמר אין לך עבודה קשה יותר ממנחת חוטא אלא קשה לקמיצה קאמר לפי שאין מגובלת אין יכול להשוות בשעת קמיצה אבל צער אין לו.

29. דף על הדף יומא דף מט עמוד ב

בגמ': וזו היא עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והא איכא מליקה.
במקדש דוד (סי' כח סק"ד) הבין דהקושי במליקה היתה עפ"י מה דאיתא בזבחים (סד ב) דבמליקה היה אוזו ב' גפיים בב' אצבעותיו וב' רגלים בב' אצבעותיו ומותח צואר העוף על רוחב גודלו ומולק, ותמה המקדש דוד דלמה לו לעשות כן, והא אפשר לעשות מליקה בלי קושי, על ידי שיחזיק את העוף בשמאלו וימלוך בימין. והוכיח מזה דכל היכא שצריך לאחוז בשעת העבודה גם האחיזה צריכה להיות בימין. מיהו בפירוש המשנה להרמב"ם ספ"ו זבחים מבואר בהדיא דהכהן מחזיק את העוף בשמאלו.

ויש לציין דבתוס' כאן בד"ה והאיכא מבואר דהקושי במליקה היתה למלוך ולחתוך בצפורנו את המפרקת [וע"ע במאירי], ולפ"ז אין מקום לקושית המקדש דוד.

30. ספר איזהו מקומן

איבעיא להו שחט ומת מה הוא שיכנס
אחר בדמו - כתו"י ותוס' הרא"ש
כתבו בפירוש אחד דה"ה דיש להסתפק
בשחט ונטמא, אולם בפירוש שני כתבו דאם
הראשון חי ואירע בו פסול ודאי נכנס האחר
בדמו לפי שאינו אלא שלוחו של הראשון,

31. אמרי מבשר-רשימות לתוספות הראש

מא) עיין בספר חבליים בנעימים ח"ב
סימן ל"א בשם הגאון בעל חמדת ישראל
שתמה במה שכתבו בתו"י בסוגיין כדברי
רבנו כאן דבנטמא הוה השני שלוחו, והא
כל מאי דאיהו לא מצי עביד שליח לא מצי
משוי, ופירש שהדברים אמורים כשנטמא
טומאת מת, דאפילו אם טומאה דחוויה מיקרי
מצי עביד, ואף דעובד השני הוא רק משום
דמצוה לעבוד בטהרה, מ"מ כיון דאי עביד
בעצמו מהני יכול לעשות שליח, אבל אם
יארע בו פסול קרי דלא מצי עביד בעצמו
שוב אין השני שלוחו בזה.

32. רש"ש מסכת יומא דף מט עמוד ב

שחט ומת מה הוא שיכנס אחר בדמו כו'. משמע דבמת קודם שחיטה לכ"ע נכנס בפרו של ראשון. ונ"פ דכש"כ
כשעבר הראשון מחמת טומאה דנכנס בפרו של ראשון שהרי הוא סופו לחזור למקומו וכ"כ התוס' במגילה (ט
(ב) מהירושלמי ודברי התוס' ישנים כאן מגומגמים]:

33. ספר איזהו מקומן

מי אמרינן בפר ואפילו דמו של פר - [החזון
יחזקאל (מוספתא א. ד.) דן כיצד נכנס

השני בדמו של פר, הלא תיכף שמת הכהן גדול הוי הקרבן דחוי, ובפרט אם עדיין לא התקינו כהן אחר, ותירץ שאין דחוי אלא כשהדיחוי הוא בעצם החפצא, אכל כשאין כהן גדול לעבוד העבודה הוא עיכוב צדדי והקרבן עצמו חזי להקרבה, ולכך לא חל פסול דיחוי, עי"ש.

ויסוד זה כבר כתב בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' של"ט) דאם לא חל פסול בגוף הקרבן אלא שא"א להקריבו מחמת סיבה אחרת, כגון שנתערב בדבר אחר, בכה"ג לא נדחה הקרבן הכשר - עי"ש שדן בזה, וע"ע בחוקת היום

1. תלמוד ירושלמי מסכת יומא דף כז/א

א"ר חנינה מניח את הכף בארץ וזורקה באויר וקולטה במחתה שמואל אמר בודדה ברגלו אמר רבי יוחנן מערה מתוך הכף והיא מתמרת ועולה ואח"כ היא פוסה ויורדת

2. ירושלמי המאור

מניח את הכף בארץ. בפירוש הבהיר הבאנו את קרבן העדה שפירש שהסוגיא איירי לבאר איך יערה מהכף לתוך ידיו שהרי צריך לערות לשתי ידיו ואין לו יד פנייה לאחור את הכף, וכתב להגיה 'מניח את המחתה' במקום 'מניח את הכף' דאת הכף לא היה מניח בארץ אלא זורקה באויר כדלקמן.

אכן בפירוש הירושלמי תמה למה ליה כלל להזכיר שמניח את המחתה בארץ הא כבר שנינו כן במתני' נתן את המחתה בין שני הברדים ומה חשיבות לבאן לפירוש קרבן העדה דאיירי בחפינה שניה. ולכך כתב לפרש הסוגיא ע"פ מה שנסתפקו בבבלי יומא (נב ע"ב) כשהיה צובר

את הקטורת על הגחלים אם היה מתחיל בצד הפנימי וממשיך כלפי חוץ או שמתחיל בצד החיצון הקרוב אליו וממשיך כלפי פנים. ומסיק אב"י מסתברא שמתחיל מהצד הפנימי שאם יתחיל מהחיצון וימשיך כלפי פנים הוא עלול להכות כשידו תהיה מעל האש, והירושלמי סובר כאיך ברייתא שהובאה בבבלי שם שהוא מתחיל מהצד החיצון הסמוך אליו וממשיך כלפי פנים ושאל הירושלמי כיצד הוא עושה כשהוא ממשיך לפנים שלא יכוה שהרי ידו מעל האש ומפרש אמר רבי חנינה מניח את הכף בארץ וזורקה באויר וקולטה במחתה, שאינו מעביר את ידיו על המחתה אלא משאור את הקטורת בכף דסובר הירושלמי שאין צריך לחפון עד בתוך קודש הקדשים ודי במה שחפן בחוץ ולכך משאיר את הקטורת במחתה וממנה הוא זורק את הקטורת באויר לכיוון המחתה כדי שלא יצטרך להעביר את ידיו מעל האש, ורבי יוחנן אמר מערה מתוך הכף ולא יורוק באויר, ומעתה יקשה שוב חללא יכוה כשידיו מעל האש ועל זה מתרץ רבי יוחנן שהיא מתמרת ועולה ופוסה ויורדת שבתחילה באמת העשן עולה כלפי מעלה ואז אינו יכול להעביר את ידיו שלא יכוה אבל אח"כ היא פוסה והעשן יורד כלפי מטה והוא ממתין עד שיפסיק העשן לעלות ואז יכול להעביר את ידיו ולהמשיך לצבור את הקטורת בצד הפנימי ואינו נכוה כיון שהעשן כלפי מטה.